

Kanin

Atferd og velferd hos kanin

NORSØK FAGINFO | NR 2/2018, ISBN: 978-82-8202-065-7

Norsk senter for økologisk landbruk

Johanssen, J. R. E. & Sørheim, K. M., NORSØK
rosann.johanssen@norsok.no kristin.sorheim@norsok.no

Naturlig atferd vil si alt det som et dyr normalt vil gjøre i det som er et naturlig sted å leve for arten. Den ideelle velferden for husdyr kan oppsummeres i det vi kaller de fem friheter: Frihet fra sult, tørst og feilernæring, frihet fra fysisk ubehag, frihet fra smerte, sykdom og skade, frihet til å utøve normal atferd og frihet fra frykt og stress. Vi bør gi dyra et liv som gjør at de trives og opplever god velferd, noe som inkluderer at de får utøve sin naturlige atferd, samt at syke/skadde dyr får riktig stell/behandling og eventuelt avlives.

Tamkaninen (*Oryctolagus cuniculus cuniculus*) kan leve i over 10-12 år, og er det tredje mest vanlige familiedyret i Norge, etter hund og katt. Den er ikke en gnager som kanskje mange tror, men den tilhører Lagomorpha-ordenen, som består av harelignende dyr. Kaninen vi har som kjæledyr i dag er etterkommer etter den europeiske villkaninen fra den Iberiske halvøy.

Naturlig atferd

Ville kaniner graver og bor i omfattende tunnelsystemer med små huler under bakken. Dette er kanskje den største forskjellen mellom kanin og hare, da harer lever over bakken. Samtidig er haren hovedsakelig et nattdyr som lever mer alene enn kaninen. Kaniner er svært sosiale dyr som i vill tilstand lever i store kolonier som er videre inndelt i grupper på 2-8 dyr. De kalles for kolonidyr og ikke

flokkdyr. Kaniner liker å sove sammen, leke sammen, spise sammen og de steller hverandre, men kaninene i en koloni har også mulighet for litt alenetilværelse innimellom.

I kolonien med tunnelsystem under bakken har hver kanin sin egen lille «hybel» hvor den har mulighet til å trekke seg unna og være litt alene. Dette er en av årsakene til at det er viktig at kaniner har god plass, så de kan trekke seg unna hverandre og slipper være på samme sted hele tiden.

Kaniner trenger å være mye i bevegelse. De har sterke bakben som er ca. dobbelt så lange som forbenene, en lynrask reaksjonsevne, og kan løpe opptil 45 km/t. En kanin vil hoppe og vri seg i luften når den har det bra og er glad.

Bilde 1: Graving er en viktig del av kaninens naturlige atferd.
Foto: Rosann Johanssen

Kaninen som byttedyr

Kaniner er byttedyr som alltid vil forsøke å skjule smerte og ubehag, og det kan være vanskelig å se om de er syke eller opplever ubehag. Man må ha en skarp observasjonsevne

for å oppdage at noe er galt med en kanin. De er vanedyr, og all form for endring kan være tegn på at det er noe galt. Det er viktig at man kjenner kaninen sin og vet hvordan den er når den er glad og frisk, og at man ikke tror at det som er et sykdomstegn er normalt.

Sanser og kommunikasjon

Kaninen har god luktesans og hørsel, og de kommuniserer blant annet via duftsignaler og ørebevegelser. Ørene er også viktige for regulering av temperatur. Ved fare tramper de i bakken for å varsle andre kaniner.

Koprofag planteeter

Kaninen er en planteeter som naturlig lever av gress, urter, blader, bark, frukt og røtter. Den er koprofag, det vil si at den har to typer avføring, hvor den spiser den ene. Dermed passerer maten fordøyelsessystemet to ganger og blir ordentlig utnyttet. Blindtarmslorten spises direkte fra anus, og om kaninen ikke klarer å komme til for å spise denne lorten eller hvis den får feil kosthold så det blir for mye av denne type lort, kan kaninen få mye avføring som blir hengende fast i rompa. Vanlig avføring skal være fiberrike og tørre lortekuler.

Reproduksjon

Et kaninpar kan få 4-7 kull i året. Kaniner er stort sett klare for paring hele året, da de ikke kommer i brunst med jevne mellomrom slik som mange andre dyr. Hunnkaninen går drektig i bare 28-32 dager og kan fort bli drektig igjen rett etter hun har født et kull. Superfetasjon er også mulig hos kaniner, det vil si at en drektig kanin som blir parett kan få en ny drektighet og dermed gå drektig med unger fra to kull samtidig. En kaninhunn som skal føde må ha en passende redeplass. Hun vil nappe av seg pels og lage et reir før fødselen. Kaninungene blir født uten pels, døde og blinde, og den første tida vil de ligge sammen i en klump. Etter ca. 10 dager åpner de øynene, og fra de er et par uker beveger de seg mer og mer. Når de er ca. 3 uker gamle kan de begynne å spise annet enn morsmelk. Det er viktig at en kaninmor får i seg nok energi, og hun kan gjerne få ungdypellets når hun dier. I motsetning til kanin fødes hareunger godt utviklet med varm pels, åpne øyne og de kan hoppe rundt med en gang. Samtidig har haren en lengere drektighet, på 7 uker.

Kaninunger

En kaninmor besøker ungene sine kun 1-2 ganger i døgnet, lar de die noen få minutter og forlater de igjen. Grunnen til at kaninmoren ikke er mer sammen med de små ungene sine er for å unngå å tiltrekke oppmerksomhet til reiret, for

at kaninungene ikke skal bli tatt av rovdyr. Det er viktig at man gir en kaninmor med unger god plass slik at hun har mulighet til å gå fra redet hvor ungene er. Et godt miljø for kaninene er viktig for at kaninmoren ikke opplever for mye stress. Om kaninmoren er stresset, kan dette gjøre at hun dreper, skader eller ikke tar seg av ungene sine.

Kaninungene bør få være med moren sin til de er minst 8 uker gamle. Allerede ved 3-4 måneders alder blir kaninene kjønnsmodne. Hannkaniner blir kjønnsmodne litt tidligere enn hunnkaniner og kan gjerne kastreres ved 3 måneders alders, hunnkaniner kan kastreres når de er rundt 4 måneder gamle. Det kan være lett å ta feil når man skal kjønnsbestemme kaniner, og kjønnene bør dobbeltsjekkes før kaninene er 3 måneder gamle.

Hold av kanin

Fôring

For en kanin bør 85-90 % av kostholdet bestå av høy og gress. Kaninens tenner vokser hele tiden, men slipes ned når den spiser høy, grener og kvister. Kaninen er tilpasset for å spise mye næringsfattig og fiberrik mat som går raskt gjennom systemet, og høy er nødvendig for å holde i gang en ømfintlig fordøyelse. Man kan også gi litt mager og fiberrik pellets, rundt 1-2 ss per kg kanin per dag. Mengden tilpasses individ etter hold og behov, og pelletsen sikrer at kaninen får i seg nok vitaminer og mineraler. Det bør være en gressbasert pellets som er beregnet for kanin. Kaninene kan også gjerne få en daglig porsjon med grønn bladsalat.

Bilde 2: Kaniner elsker løvetann. Foto: Rosann Johanssen

Man skal ikke gi blandingsfôr som kalles kaninblanding eller gnagerblanding til kaniner. Fôring med slike blandinger fører gjerne til overvekt og løs avføring, i tillegg er det skadelig for tennene, for fordøyelsen og for kaninens øvrige helse. Man bør være forsiktig med å gi grønnsaker som inneholder mye sukker og stivelse (også gulrot), og unngå brå endringer i kostholdet til kanin. Man bør ikke gi

godbiter med sukker og stivelse, ikke yoghurtdrops eller brød som mange gir til kaniner. Man kan heller gjerne gi ulike typer gress/høy og urter som spennende variasjon, og litt greiner, blader, bær og frukt som sunne godbiter.

Kastrering

Om kaniner ikke skal brukes i avl bør de kastreres. Dette gjør at man også unngår en del sykdommer. Kastrering kan være nødvendig for et godt sosialt liv for hannkaniner. Samtidig blir kaninene rensligere etter kastrering.

Bomiljø

Det er viktig at kaniner har god plass. Kaniner i små bur utvikler raskt benskjørhet og forkalkningsgikt. Allerede etter 6 måneder i små bur kan de utvikle benskjørhet. Porøse knokler og redusert bevegelse i muskler og ledd gir kaninen smerter, og gjør den mer utsatt for brudd og skader. Vedvarende kulde, trekk og fuktighet forsterker lidelsen med dårligere bentetthet. Kaniner som får mulighet til å løpe og bevege seg på et større område har sterkere kropp og tettere benmasse. Kaniner med en stiv kropp kan ha vanskeligheter med å velte seg over på siden som kaniner ofte vil gjøre når de føler velbehag, samt vanskeligheter med å hoppe og løpe normalt, stille seg selv på ryggen eller spise sin egen lort. Det er flere måter å holde kanin på. De kan bo inne, inne om vinteren og ute om sommeren, eller ute hele året. Alle kaniner, både de som holdes inne og de som holdes ute, men kanskje spesielt de som holdes ute, bør ha selskap av minst en annen kanin, da dette har vist seg å ha størst innvirkning på velferd av alle typer miljøberikelser for kaniner.

Bilde 3: Kanin som holdes innendørs, her på et begrenset område ved hjelp av kompostgjerdet. Foto: Katarina Vallbo

Innekanin

Mange velger å la kaninene bo innendørs, noen av dem på avgrensede områder, andre har de på egne rom om natten, mange har kaninsikret boligen sin og lar de være frittgående i boligen. Det å kaninsikre boligen gjøres ved å

skjule ledninger og sette vekk planter der kaninene er. Kaniner er renslige, og det er enkelt å få dem til å bruke en dokasse. Dette kan man gjøre ved å kastrere dem og tilby høy de kan spise ved toalettet.

Bilde 4: Når kaninene er kastrerte og bor innendørs kan de enkelt lære seg og bruke en dokasse til å gjøre fra seg når man henger en høyhekk over dokassa. Her er det satt inni bordet «hol» fra Ikea. Foto: Marit Emilie Buseth

Utekanin

Siden vi i Norge har kalde vintre og mye dårlig vær, bør utekaniner ha tilgang til romslige, isolerte hus som er tørre og trekkfrie. Kaniner trives best når det er 15-22 grader, og kan få problemer når det er for kaldt eller varmt. Om vinteren bør kaninhuset ha en ovn eller varmelampe som står på og gir en stabil temperatur inne i huset. For at temperaturendringene fra huset og til utegården ikke skal bli for stor kan temperaturen inne i huset være 5-10 grader.

Kaninene må alltid ha mulighet til å gå inn for å tørke seg og holde seg varme. Huset kan gjerne ha hyller og sitteplasser, vindu, tunneler og andre skjulesteder for kaninene. For at kaninene skal kunne gå inn og ut som de vil kan man bruke en katteluke. Kaniner som bor utendørs bør ha fri tilgang til en utegård, jo større jo bedre, fordi alle kaniner har behov for å løpe og bevege seg hver dag hele året. For at kaninen skal få oppnå god fart når den løper ute bør utegården være fra 12 m² og oppover.

Når man skal sette opp en utegård til kanin kan man gjerne bruke ferdige hundegårdselementer. En rimeligere løsning kan være å sette sammen veggene selv ved å snekre rammer og bruke revenetting. Man bør sikre utegården både i golv og i tak, slik at man holder rovdyr ute og kaninene inne. Man kan godt ha tak over hele eller deler av utegården, og der man ikke har tett tak bør det være småmasket netting. Tett tak gir skygge og le mot nedbør.

Har man også en tett vegg, får kaninene mer le og en lunere utegård. Det kan være fint med god takhøyde både i kaninhuset og i utegården slik at man selv kan gå inn dit og stelle og være sammen med kaninene.

Siden kaniner graver, bør utegården også sikres i bakken når man har permanente utegårder. Dette kan man gjøre ved å for eksempel grave revenetting eller gjerde vertikalt nedi jorda (minst 50 cm). Siden kaninene liker å komme seg litt opp i høyden og ha utkikksposter kan man gjerne sette opp litt ulike plattformer og hus til kaninene som de kan hoppe på i utegården. Man bør også legge til rette for å ha et underlag som holder seg fint, og at det ikke blir gjørmete. I områder med mye gjørmene kan man legge på grus for drenering, og sand, jord, grov flis eller bark på over. Kaniner er utsatt for heteslag, og når de er ute om sommeren må de alltid ha tilgang til skygge.

Kort sagt bør utekaniner alltid ha tilgang til: isolert, svakt temperert og tørt hus, en sikker løpeplass (jo større, jo bedre), pluss at alle kaniner skal ha tilgang til friskt høy og vann som ikke er frosset.

Bilde 5: Mange bruker lekestuer som hus til kaniner som holdes utendørs. Her er det bygd en permanent luftegård ved lekestua som kaninene alltid har fri tilgang til, og ved tilsyn kan kaninene i tillegg springe på et stort uteområde med kompostgjerder rundt.

Foto: Hege Viketun

Temperaturendringer

Siden villkaniner som lever i underjordiske tunneller ikke utsettes for brå temperaturendringer, bør heller ikke tamkaniner utsettes for det. Man bør ikke plutselig flytte en innekanin ut på vinteren. Man kan flytte en utekanin inn på vinteren, men da er det lurt å først ha den på et kjøligere rom i huset, og kaniner som har vært inne om vinteren bør ikke tas ut igjen før det er passelig temperatur om våren/sommeren.

Bilde 7: Et miljøberiket, stort uteområde til kaniner.

Foto: Gudrun Kjøsnes

Bilde 6: Her har en hundegård blitt til en kanningård.

Foto: Marit Emilie Buseth

Håndtering

Kaniner bør ikke legges på ryggen med mindre det er nødvendig for eksempel for undersøkelse eller for kloklipp. Man kan tro at kaninen slapper av og koser seg fordi den ligger stille når man legger den på ryggen. Men det den gjør er at den viser tonisk immobilitet, en frykt og stressrelatert tilstand som gjør at kaninen ser nærmest hypnotisert ut. Denne tilstanden er en forsvarmekanisme som byttedyr bruker når de ikke har mulighet til å slippe unna rovdyr. Den spiller altså død for å redde sitt eget liv.

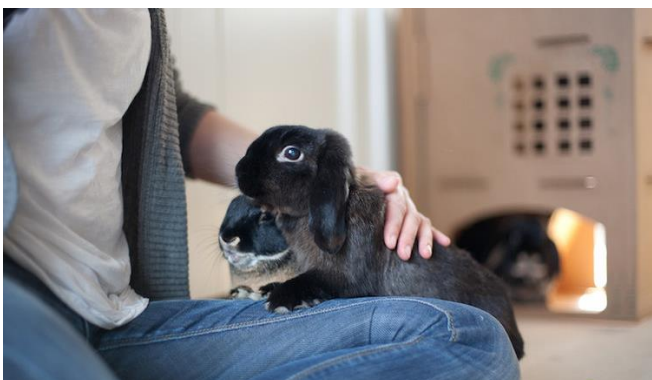
Kaniner bør ikke løftes mer enn nødvendig, da det er viktig for kaninen å ha kontroll over egen kropp og føle seg trygg, noe som gjør at de færreste kaniner liker å bli løftet. Kaniner skal ikke løftes etter nakkeskinnet eller ørene, da dette kan medføre skade, frykt og smerte.

Det er viktig at hele kroppen får støtte når man løfter kaninen. Man bør alltid bruke to hender og holde kaninen inntil kroppen.

Kaniner er renslige og selvrensende og skal ikke bades. En våt kanin er utsatt for hypotermi (nedkjøling) og lungebetennelse. Hvis de er skitne på grunn av for eksempel løvs avføring i pelsen kan man heller bruke en klut som er fukta med lunka vann.

Hvis man vil få en kanin man kan bli kjent med og som man kanskje kan kose med bør man la kaninen komme til seg. Man kan gjerne håndmate den med noe godt, og stryke den forsiktig på hodet. Slik kan man få en trygg kanin som kommer frivillig.

Bilde 8: En trygg kanin som kommer frivillig. Foto: Marit Emilie Buseth

Kaninraser

I Nordisk Kaninstandard er det godkjent 64 ulike kaninraser delt inn i 6 ulike størrelser fra dverggraser til kjemperaser. Dvergvedder og hermelin er blant de mest vanlige kaninrasene som holdes som familiedyr i Norge.

Dvergvedder

Dvergvedder er en dvergutgave av den franske vedderen, den har hengeører og veier 1,4 til 1,9 kg. I 1972 ble dvergvedderen godkjent som egen rase, den er i dag svært populær som kjæledyr, kan ha alle slags farger, og sies å være en vennlig, leken og intelligent rase.

Hermelin

Hermelin er en liten dverggrase som kun veier 0,8 til 1,3 kg. Den har små, stående ører, og stammer fra England hvor den ble stilt ut for første gang i 1884. Da ble den kalt for polish rabbit og fantes kun i hvit utgave, men i dag kan den ha alle slags farger. Det sies at de er snille, rolige, kosete og intelligente kaniner. Hermelin er den nest minste kaninrasen vi har i Norge, etter dverghare.

Belgisk kjempe

Belgisk kjempe er den største kaninrasen vi har, med en idealvekt på over 7,5 kg. Den er kjent siden 1825, og ble avlet for å få en kanin med høyt kjøttinnhold. Den sies å være en rolig kanin som lett blir tam om den håndteres jevnlig av folk.

Trønderkanin

Trønderkanin er en stor korthåret rase med stående ører og glinsende svart pels med hvite hår inni mellom. Idealvekten er på 4 kg. Trønderkaninen er Norges nasjonalrase, og ble avlet fram i 1916-1918 som en kombinasjonsrase for produksjon av kjøtt og pels. Det var en vanlig kanin i Norge frem til 1970-tallet. I dag holdes den mest som hobbydyr, og har blitt så sjelden at den regnes som sterkt utrydningstruet. På grunn av pelsen har den fått tilnavnet «norsk sølvrevkanin». Det sies at den gjerne kan være sta og hissig, men at den kan bli svært kjælen.

Bilde 9: Trønderkanin. Foto: Rosann Johansen

Angorakanin

Angorakanin er en langhåra kanin med stående ører, som veier fra 3,5 til 5 kg. Den kan ha de fleste farger men er ofte helt hvit. Angorakaninen er kjent for å ha en spesiell type pels, som er svært varm og tett. Den holdes oftest for pelsen sin skyld, og kan gi rundt 1 kg angoraull i året. Det blir et lett garn av ulla, og ulla isolerer bedre og holder bedre på fuktighet enn saueull. Rasen kommer fra Tyrkia. Den ble populær i Frankrike på 1700-tallet, og spredde seg videre derfra. Pelsen vokser hele tiden og de må klippes ca. hver 3. måned, samt børstes jevnlig. Det sies å være en leken, aktiv og sosial rase.

Problemer med raser

Som med andre kjæledyr som hund og katt, er det også kaninraseavl som fører til problemer og dårligere velferd for dyra.

Hengeører

Kaniner kommuniserer mye ved hjelp av stående ører, og som byttedyr er de avhengig av en lynskarp hørsel som de får ved hjelp av stående ører. Ørene er også utviklet for å fungere som varmeregulering, ved at de kan kvitte seg med overflødig varme ved ekstra blodgjennomstrømning til ørene når det blir varmt. Kaniner med hengeører har ikke samme mulighetene til alt dette som kaniner med stående ører. I tillegg har kaniner med hengeører trangere ørekanaler og større sjanse for å få betennelse og infeksjon i ørene. Engelsk lop er den rasen med de mest ekstreme ørene. Ørene til en engelsk lop-kanin henger helt ned til bakken og gjør at kaninen har vanskeligheter med å bevege seg normalt. Slike ører kan lett bli skitne og skadet i tillegg til at dyra lett trækker på dem, mister balansen, har vanskelig for å hoppe og generelt begrensede muligheter for normal atferd. Samtidig vil ørene avgi for mye varme når de er så store, og lettere få frostskafer når det er kaldt.

Annerledes hode og ansikt

På dvergraser er hodeskalle og resten av skjelettet forminskert. Underkjeven har ikke alltid blitt redusert tilsvarende proporsjonalt med resten av hode, noe som fører til feil tannstilling. Når fortennene ikke møtes i riktig posisjon vil de vokse ukontrollert og bøye seg ut av munnen eller bakover. Med kortere snute enn normalt kan de også lide av pustebesvær og luftveislidelser.

Lang pels

Som byttedyr har kaninen store øyne plassert på hver side av hode, med et utvidet synsfelt og mulighet til å se 360-graders vinkel. Med hengeører og lang pels blir synsfeltet mindre og det kan gjøre kaninene mer nervøse. Kaniner med normal kaninpels kan holde pelsen fin ved å stelle seg selv, men langhårede kaniner er avhengige av børsting og klipping og kan fort få sammenfiltret pels med påfølgende sår og infisert hud. De får også ekstra utfordringer når det gjelder å takle varme. Pelsen til for eksempel angorakanin er også mindre vannavstøtende enn vanlig pels. Om angorakaniner ikke klippes ofte nok kan de få så mye pels at de ikke kan bevege seg normalt.

Kjemper

Kjempekaniner er mer utsatt for å få labbesår, gikt, stive ledd og hjerteproblemer sammenlignet med kaniner av mer naturlig størrelse.

Bilde 10: Dette er en sunn og frisk kanin. Den har fine stående ører, lang snute, normal pels og lang kropp. Ganske lik den europeiske villkaninen. Foto: Marit Emilie Buseth

---

Kjøttproduksjon

Noen driver kaninoppdrett for kjøttproduksjon. Det er ikke vanlig å spise kaninkjøtt i Norge i dag, men under andre verdenskrig var kaninkjøtt nødvendig og populært som matforsyning. Kaninkjøtt er vanlig å spise i andre land, som for eksempel Frankrike, Italia og Spania. Det finnes ingen spesifikke regler eller forskrifter for hold av vanlig konvensjonell kanin i Norge, men det finnes en veileder fra mattilsynet som er skrevet i samarbeid med Marit Emilie Buseth som har skrevet «Den store kaninboka».

Noen kaniner holdes økologisk for å produsere økologisk kaninkjøtt og/eller angoraull. For økologisk kanin står det egne regler i regelverksveilederen til økologiforskriften. Reglene er laget for å sikre kaniner i produksjon av økologisk kjøtt og ull mulighet til å utøve naturlig atferd.

*Bilde 10: Kaniner trenger stor plass for å kunne leke, løpe og hoppe.
Foto: Marit Emilie Buseth*

**- For mer info om kanin anbefales «Den store kaninboka» (2010)
av Marit Emilie Buseth.**

Kanin

NR. 2 | 2018

NORSØK FAGINFO

www.norsok.no